

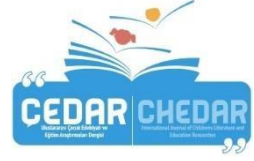

Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

Cilt:7, Sayı:2, 2024, Sayfa: 54-65

International Journal of Children's Literature and
Education Researches

Volume:7, Number:2, 2024, Page: 54-65

Lodos Yolcuları ve Abartma Tozu Yapıtlarını Karakterler Ekseninde Anlatıbilimsel Açıdan Birlikte Okumak

Derya ŞAHİNER KODAL*¹
Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi / Submitted: 06 /05 /2023

Kabul Tarihi / Accepted: 28 /10 /2024

Özet: Çocuk edebiyatı, çoğunlukla eğitim bilimleri alanında irdelenen edebiyat kollarından biridir. Ülkemizde bu alanda yapılan çalışmaların çoğu pedagoji, çocuk gelişimi ve eğitimi ekseninde yapılmaktadır. Türk Dili ve Edebiyatı alanında yapılan çocuk edebiyatı çalışmaları da benzer eksende ilerleyerek edebiyat alanından ziyade eğitim alanına odaklanmaktadır. Çalışmada anlatıbilimin temel unsurları dikkate alınarak Sevim AK'ın *Lodos Yolcuları* ve Şermin Yaşar'ın *Abartma Tozu* yapıtları karakterler bağlamında karşılaştırmalı olarak çözümlenecektir. İki çağdaş yazarın aynı yaş grubuna hitap eden yapıtlarındaki karakterlerin benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymak, çocuk edebiyatının belirli ölçütlere dikkat eden yapısını göstermekle beraber farklı dokunuşları da içerdiğini göstermek açısından önemlidir. Çalışmada öncelikle Forster'ın düz ve yuvarlak karakter sınıflandırmasından hareketle iki yapıtın karakter tipolojilerine odaklanılmaktadır. Ayrıca Gerard Genette'in *Anlatımın Söylemi* yapıtından hareketle karakterlerin anlatıcı ile bağlantısı üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Anlatıbilim, Şermin Yaşar, Sevim Ak, karakter, çocuk edebiyatı, karşılaştırmalı edebiyat.

Abstract: Children's literature is one of the branches of literature that is mostly examined in the field of educational sciences. Most of the studies carried out in this field in our country; Pedagogy is carried out on the axis of child development and education. Children's literature studies in the field of Turkish Language and Literature also proceed on a similar axis and focus on the field of education rather than literature. In the study, Sevim AK's *Lodos Yolcuları* and Şermin YAŞAR's *Abartma Tozu* named works had be analyzed comparatively in the context of characters, taking into account the basic elements of narratology. Revealing the parallels and differences of the characters in the works of two contemporary writers appealing to the same age group is important in terms of showing the structure of children's literature that pays attention to certain criteria and also includes different touches. The study primarily focuses on the character typologies of the two works, based on Forster's flat and round character classification. In addition, based on Gerard Genette's work *The Discourse of Narrative*, the connection between the characters and the narrator is emphasized.

Keywords: Narratology, Şermin YAŞAR, Sevim AK, character, children's literature, comparative literature.

*Doktora Öğrencisi, 0000-0002-3218-1315, derya@hotmail.it

1.Giriş

İnsanlık tarihinin çok büyük bir döneminde çocukluk çağının üzerinde ayrıca düşünülmemiştir. 20. yüzyıla beraber insan psikolojinin kaynağının çocukluk çağı olduğu keşfedildiğinden çocuk, çocukluk, çocuk psikolojisi gibi alanlarda araştırmalara başlanmıştır. Çocuk edebiyatı da özellikle çocuğun eğitimi, topluma kazandırılması gibi üst düzey toplumsal meselelerin kolaylıkla aktarılacağı bir alan olarak düşünülmüştür.

Çocuk edebiyatının başlangıcından beri eğitimin en temel aktarıcılarında biri olmasının en temel sebebi öyküleştirmenin, çocukların yaşamdaki gerçekleri daha kolay öğrenmelerindeki rolünün fark edilmesidir (Anderson, 2005, 19). Daha geniş açıdan bakıldığında ise çocuk edebiyatı, sadece çocuklara hitap eden bir edebiyat alanı olarak görülse de aslında okur kitesini çocuktan önce öğretmen ve ebeveyn gibi yetişkinlerin oluşturduğu görülebilir. Dolayısıyla da üzerine yapılandırılan “eğitici olma” sorumluluğunu ne ölçüde gerçekleştirdiği öncelikle bu iki yetişkin okur tarafından uygun görülmesine bağlıdır.

Çocuk edebiyatının eğiticiliği, çocuğa göreliği, kök değerler bağlamında uygunluğu gibi konular; eğitim bilimciler tarafından sıklıkla incelenen konulardır. Ancak çocuk edebiyatının “edebiyat” ölçüsündeki eleştiri azlığı dikkat çekicidir. Çocuk edebiyatının da yetişkin edebiyatının eleştiri kuramları doğrultusunda incelenebileceği savından hareket edildiğinde çocuk edebiyatındaki sanatsal yetkinliğin ortaya çıkması kolaylaşacaktır.

Çocuk edebiyatı ülkemizde özellikle 1950’den sonra ciddi bir ivme kazanmıştır. Bununla beraber 1990’dan sonra ise içerikte ve görsellikte üst düzey eserlerin çoğaldığı da söylenebilir. Sevim AK’ın ilk çocuk kitabı, *Uçurtmam Bulut Şimdi* 1987 yılında yayımlanmıştır. Oldukça üretken bir yazar olan Sevim AK, yazma tutkusunu “oyun oynamaya” benzetmektedir. 1982’de doğan Şermin YAŞAR ise ilk çocuk kitabı, *Çok Hayal Kuran Çocuk*’u 2016’da yayımlamıştır. Yazar, çocuk kitaplarının yanında çocuk eğitimi üzerine de yazmaktadır. Her iki yazarın da çocuk dünyasına olan yaklaşımları ve ülkemizde çok okunan yazarlar olmaları, iki yazarın yapıtlarını birlikte değerlendirme fikrini güçlendirmiştir.

1.1.Çocuk Edebiyatı, Karakter ve Anlatıbilim

Çocuk edebiyatı, çocukluk ile yakından ilişkili bir edebiyat alanıdır. Uzun yıllar boyunca varlığı sorgulanmış, çocukların ürettiği bir edebiyat mı yoksa çocuklara yönelik bir edebiyat mı olduğu tartışılmıştır. “*Çocuk edebiyatı önce edebiyattır. Edebiyat yönü ile edebiyatın içinde en incelikli yazarlık biçimidir. Her yaştan okurun ilgisini çekebilene, okunabilene, dili ve anlatımı ve biçimi ile edebiyatın içinde yeni bir türdür*” (Şirin 1994, 10).

Çocuk edebiyatı söz konusu olduğunda kurmaca metinlerdeki karakterler ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü hitap edilen kitle sunulan karakterlerle özdeşim kurmaya daha açık, onlarla duygudaşlık yapmaya daha meyillidir. Çocuklar, çoğunlukla taklit yoluyla ve gözlemleyerek öğrendiklerinden beğendikleri bir hayal kahramanının yerine de rahatlıkla geçebileceklerini düşünürler. Çocuklar okudukları veya dinledikleri kahramanlarla kurdukları etkileşim sayesinde kendileri gibi düşünen, yaşayan başka çocukların da varlığını anlarlar. Dolayısıyla da içsel güvenlerini geliştirmeleri bağlamında karakterlerin varlığı çok önemlidir.

Çocuklar, kurmaca metinlerdeki karakterler aracılığıyla dünyayı tanırlar. Böylece başlarına gelmiş ya da gelebilecek olaylar konusunda bilinçli olurlar. İnsan ve toplumu tanıma noktasında karakterler aydınlatıcıdır ve yön vericidir. Hem deneyim kazanmaları hem de düşünce dünyalarını geliştirmeleri bakımından karakterler dikkate değerdir. Bu nedenlerle yapıtlarda bu durumlara dikkat edilerek karakterler yaratılmalıdır (Sever 2021, 76-77).

Karakter kavramı anlatıyı oluşturan temel unsur olarak düşünülür. Çoğu kez kurgusal metin, bir kurmaca karakter etrafında ve onun odağında gelişmektedir. Dolayısıyla da karakter bize, anlatının ana meselesini, çatışmasını ve iletisini sunmada önemli bir rol oynamaktadır. Anlatının tutarlılığını ve devamlılığını sağlayan karakter, anlatının lokomotif görevini görmektedir (Kıran ve Kıran 2007, 187).

Çocuk edebiyatındaki karakterleri anlatıbilime dayanan karakter tipolojileriyle eşleştirerek

benzerlik ve farklılıkların daha net ortaya çıkarılması, karakter oluşturma ve karakterin metin ile kurduğu ilişkinin ortaya konması önemlidir.

Anlatıbilim kuramcıları, anlatının temelini oluşturan unsurlardan biri olan karakter hakkında oldukça farklı tipolojiler geliştirmişlerdir fakat uzlaştıkları net bir tipoloji çözümlenmesi bulunmamaktadır. 20. yüzyıla kadar karakter kavramı, metin içinde ayırıcı özellikleri olan kahraman olarak ele alınırken modernist dönemde ise karakterin kendine has özellikleri, derinliği reddedilerek genel bir “birey” algısı yaratılmak istendiği için daha evrensel özellikleri olan bir karakter tanımı ortaya çıkarılmıştır (Derviş Cemaloğlu, 2016).

Karakter konusuyla ilgili tartışmalardan bir diğeri ise gerçeklik düzeyi hakkındadır. Karakterler, kurmaca dünyanın içinde ele alınması gereken kişiler midir yoksa onları metin dışında da birer birey olarak değerlendirebilir miyiz? Söz konusu kurmaca karakterler, gerçek dünya ile kurmaca dünya arasındaki bağlantıyı bize yansıtan en önemli unsurlardır. Edebi yapıtın var oluş dinamiği tam olarak karakterler üzerine kurulur ve biz kurmaca dünyanın içine karakterler aracılığıyla dâhil oluruz. Dolayısıyla karakter konusu, edebi metni kuran yazarın belki de yazım sürecinin en başında ona eşlik eder. Kıran (2007), anlatı kahramanın sözcükler dışında bir varlığı olmadığını söyleyerek onun da anlatıcı gibi sadece dilsel bir varlık olduğunu altını çizmektedir. Dolayısıyla da yaşadığımız dış dünya gerçekliğinden bağımsız dil içi bir kavram olarak görülmelidir.

19. yy. boyunca ve 20. yy.ın başlarına kadar karakter konusuyla ilgili yapılan çalışmalar karakterlerin özelliklerini belirlemek, ortaya konan karakterizasyonun başarılı olup olmadığını tespit etmek ve karaktere karşı hissedilen duyguları anlatmak şeklinde olmuştur. (Stevick 2004. 161) Özellikle 20. Yüzyıla beraber tüm pozitif bilimlerde yaşanan gelişmeler, insan merkezli yaklaşımlara olan ilgiyi artırmış ve edebiyat eleştirisinde psikoloji biliminin tüm olanaklarından yararlanılmaya başlanmıştır.

Campbell (2021), *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*'nda kurmaca karakterlerin tamamının bir arketip olarak karşımıza çıkmasını incelemiş ve mitoloji ile psikoloji arasındaki ilişkilerden faydalanarak birtakım karakter özellikleri ortaya koymuştur. Kahramanın her zaman mitolojik bir yolculuğu yinelediğini ve şu üç aşamadan geçtiğini söylemektedir: ayrılma, erginlenme, dönüş. Campbell'ın bu yaklaşımından hareketle her kurmaca karakter; farklı düzlemlerde, zamanlarda ve durumlarda olsa da bu üç aşamayı yaşamaktadır. Kurmaca karakter öncelikle konfor alanından bir nedenle ayrılır, süreç içerisinde türlü durumlarla mücadele eder ve bu mücadeleler onu olgunlaştırır, en sonunda da konfor alanına olgunlaşmış-dönüşmüş-değişmiş olarak geri döner. Kahramanın bu yolculuğu doğadaki döngüsel düzeni de işaret ettiğinden mistik bir yolculuk olarak düşünülmektedir.

Anlatı yazarı, kurguladığı her karaktere bir rol yani bir işlev vermektedir. (Kıran 2007, 189) Dolayısıyla da metinlerde karşımıza çıkan her bir karakterin orada olmalarının, durmalarının bir ya da birden fazla nedeni vardır. Bu yaklaşım köken olarak V. Propp'un (2008) Masalın Biçimbilimi yapıtından beslenmektedir. Propp, anlatıların yapısal çözümlenmelerine yön veren bu yapıtında Rus masallarında otuz bir işlev tespit ederek aslında bu masalların ortak bir yapıya sahip olduğunu gözler önüne sermiştir. Masallarda her bir kahramanın belli işlevleri vardır ve bu işlevler doğrultusunda belirli eylemleri gerçekleştirmektedirler.

Chatman (2008) karakteri kelimeyle sınırlamanın doğru olmadığını, metin okunup bittiğinde metin ile ilgili ayrıntıları hatırlamazken hafızamızda kalan en canlı şeyin karakterler olduğunu söylemektedir. Karakter kuramı hakkında edebiyat tarihinde ve kuramlarında çok az düşünüldüğünü söyleyen Chatman, karakterle ilgili yapılan çalışmalarda karakterlerin sadece dış görünüşleri ve ruhsal özellikleriyle ele alındıklarını ve bu yaklaşımın anlatsal insanın gereksinimleri için yeterli olmadığını düşünür. Son dönemde yapılan disiplinler arası çalışmalar ve dilbilimsel edebiyat kuramları uygulamaları göstermiştir ki karakterin anlatıcıyla ve anlatıyla olan ilişkisi daha derin ve kaotiktir.

Karakterler çeşitli şekillerde analiz edilebilirler. En eski yöntemlerden biri olarak Forster'ın önerdiği düz (yalınkat)-yuvarlak karakter tanımları vardır. Kısaca düz karakter; değişmeyen, durağan, sadece birkaç özelliği olan, sıradan, davranışları kestirilebilen karakterdir. Yuvarlak karakter ise; değişime açık, karmaşık ve çok boyutlu, okuyucu şaşırtabilen karakterdir. (Aktaran Dervişcemaloğlu,

2016)

Forster, düz karakterlerin okur tarafından daha kolay hatırlandığını ve okuru hiç şaşırtmadığının altını çizmektedir. Oysa yuvarlak karakterler, okuru şaşırtır ve kurgunun okur tarafından merak edilen ögesi olmayı hedefler. (Mete 2017, 68) Daha kapsamlı bir karakterizasyon yöntemi seçen eserlerde Forster'ın bu iki karakter kategorisi yetersiz kalsa da özellikle çocuk edebiyatında oluşturulan karakterler açısından incelenmeye değer görülmektedir.

Açık-kapalı karakterin yanında Lukens (2021) tarafından önerilen, devingen (dinamik) ve durağan (statik) karakter sınıflandırması vardır. Devingen karakter, öykü boyunca değişim gösteren karakterken; durağan karakter, inandırıcı olmakla birlikte değişmeyen karakterdir. Anlatıbilimde Forster'ın önerdiği düz karakter ve yuvarlak karakter de aynı şekilde düşünülebilir. Devingen karakter, Forster'ın önerdiği yuvarlak karakter tanımlamasıyla eşleştirilebilirken durağan karakter de düz karakterin yerine kullanılabilir.

Çocuk edebiyatında çizilen karakterlerin çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimini desteklemesi gerektiğini düşünen Akyüz (2018), özellikle çocuk romanlarında karakterlerin önemini vurgulamaktadır. Çocuk edebiyatı çalışmalarında karakterler, yetişkin edebiyatından farklı olarak daha kontrollü çizilmektedir. Çünkü çocuk anlatıları henüz gelişim çağındaki bir bireyi iyiye yönlendirme amacı taşımaktadır. Yetişkin edebiyatının asla kabul etmeyeceği bu sınırlılık, karakter yaratma konusunda çocuk edebiyatı yazarını zorlar. Bu nedenle de çocuk edebiyatındaki karakterler yetişkin edebiyatında olduğu gibi karmaşık, çok katmanlı değil genellikle daha kolay anlaşılabilir düzeyde anlatılmaktadır.

Sever (2021) çocuk edebiyatında karakter özellikleri konusunda kapalı (geliştirilmemiş) ve açık (geliştirilmiş) karakter şeklinde bir sınıflandırma yapmaktadır. Kapalı karakter, yüzeysel olarak verilen karakterlerken açık karakter, ayrıntılarıyla tanıtılan karakterlerdir.

Genette'in *Anlatının Söylemi* yapıtında bahsettiği ses (voice) düzeyi anlatının sesinin nereden ve kimden geldiği soruları etrafında şekillenmektedir. Bu noktada anlatıcının konumu da önemlidir. Karakterleri aktaran kimdir? Çünkü okur olarak bize sunulan karakterleri anlatıcının anlatımıyla tanırız. Anlatan karakterin kendisi olabilir. Metindeki başka bir karakter ya da bağımsız bir gözlemci de olabilir. Dolayısıyla karakter konusuyla anlatıcı konusu birbiriyle etkileşim halindedir. Çocuk edebiyatı anlatılarında çoğunlukla kahramanlar çocuklardan seçilir. Bu yöntem özdeşim kurmayı kolaylaştırmaktadır.

Karakterlerden birinin anlatı metninin anlatıcısı olduğu metinlere *homodiegetik anlatı* diyen Genette, bu karakter eğer ana karakterse anlatının *autodiegetik* olduğunu söyler. Anlatıcı, anlatı metninin içindeki bir karakter değilse de bu anlatı *heterodiegetik* anlatıdır (Genette 2020). Anlatıcının kim olduğu meselesi, karakterleri anlatmanın ve bakış açısının ne olduğu konusunda bizi aydınlattığı için son derece önemlidir. Dolayısıyla anlatıbilimsel kuramlarda karakterler, anlatıcıdan bağımsız olarak düşünülemezler.

Büyükkarcı (2023), anlatı metninin okuyucusundan bağımsız da bir kurmaca metin olarak başarılı sayılabileceği tezinden hareket ederek anlatılardaki karakter unsuruna dikkat çekmektedir. Manfred Pfister'in figüral karakter üzerine yaptığı çalışmalar odağında bir sınıflandırma yaparak karakterlerin kendini anlatması ve anlatıcının karakterleri anlatması açısından bu sınıflandırmayı açıklar. Genette'in benzeri bir yaklaşımla "Anlatıcı kendi başından geçenleri mi anlatıyor?" yoksa "Gözlemlediklerini mi aktarıyor?" sorularına yanıt arar.

Karakterlerin anlatının yapısındaki görevleri düşünüldüğünde anlatılama ediminin birincil paydaşları oldukları dikkat çekmektedir. Dolayısıyla anlatının yapısındaki karakter unsuru anlatma, anlatılama durumlarının merkezinde yer almaktadır.

Çocukların kitaplarla olan ilişkilerinin azaldığı ve teknolojinin etkisini hepimiz üzerinde olduğu gibi çocukların üzerinde de arttırdığı bu çağda çocuklara yönelik yapıtlardaki karakterlerin söz konusu değerleri güncelleyerek aktarması önemlidir. Bu bağlamda, 2003 yılında yayımlanan *Lodos Yolcuları* ve 2019 yılında yayımlanan *Abartma Tozu* yapıtları karakter tipolojisi bağlamında karşılaştırılarak hem çocuk edebiyatındaki kurmaca karakterlerin benzerlikleri hem de dönem ve yazar

farkıyla ayrıldıkları noktalar üzerinde durmak yerinde olacaktır. Çağdaş iki yazarın kurguladıkları dünyalar benzer yaş gruplarına hitap etmekle beraber aynı zamanda birer toplum eleştirisi içermeleri bakımından da önemlidir. Anlatının yapısı bağlamında ise anlatıbilimsel karakter kavramları açısından benzerlikleri ve farklılıklarını da ortaya koymak gerekecektir.

2.Yöntem

Çocuk edebiyatındaki karakterlerin anlatıbilime dayalı karakter tipolojileriyle örtüşen görünüm ve farklılıklarından daha net ortaya çıktığını ve daha sağlıklı bir karakter analizi elde ettiğimizi düşünülmektedir. Anlatıbilim kuramcıları, anlatının ana bileşenlerinden biri olan karakter konusunda oldukça farklı tipolojiler geliştirmişlerdir ancak üzerinde uzlaştıkları net bir tipoloji çözümü yoktur. 20. yüzyıla kadar karakter kavramı, metinde ayırt edici özelliklere sahip bir kahraman olarak ele alınmıştır. Modernist dönemde ise karakterin kendine has özellikleri ve derinliği yadsınarak genel bir “birey” algısı arzulandığından daha evrensel özelliklere sahip bir karakter tanımı ortaya konmuştur. (Dervişcemaloğlu, 2016)

Genette'in The Discourse of Narrative adlı eserinde bahsettiği ses düzeyi; anlatının sesinin nereden ve kimden geldiği soruları etrafında şekillenir. Bu noktada anlatıcının konumu da önemlidir. Karakterleri kim aktarıyor? Çünkü okurlar olarak bize sunulan karakterleri anlatıcının aktarımıyla tanırız. Anlatıcı, karakterin kendisi, metindeki başka bir karakter ya da bağımsız bir gözlemci olabilir. Dolayısıyla karakterin öznesi ile anlatıcının öznesi birbiriyle etkileşim halindedir. Çocuk edebiyatı anlatılarında kahramanlar genellikle çocuklardan seçilir, bu yöntem özdeşim kurmayı kolaylaştırır.

Karakterlerden birinin anlatı metninin anlatıcısı olduğu metinleri homodiegetik anlatı olarak adlandıran Genette, bu karakterin ana karakter olması durumunda anlatının otodiegetik olduğunu söyler. Anlatıcı, anlatı metni içinde bir karakter değilse, bu anlatı heterodiegetik bir anlatıdır (Genette 2020). Anlatıcının kim olduğu konusu, karakterleri kimin anlattığı ve bakış açılarının ne olduğu konusunda bizi aydınlattığı için son derece önemlidir. Dolayısıyla anlatıbilim kuramlarında karakterler anlatıcıdan bağımsız düşünülemez.

3.Bulgular

3.1.Yapıtlara Kısa bir Bakış

3.1.1. Lodos Yolcuları

Lodos Yolcuları, doksanlı yılların sonunda akıllı telefonların henüz olmadığı bir dönemde geçmektedir. Yapıt, hiçbir şeyden memnun olmayan Güzin Hanım'ın sabah kahvaltısı sahnesiyle başlamaktadır. Güzin Hanım balkonda kahvaltı keyfi yapacakken mahalleye yerleşen evsiz Behçet Bey'i görür ve ondan hiç hoşlanmaz. Mahallenin şişman çocuğu Aykut, sürekli hamburger yiyen ve ailesinin bir türlü mutlu edemediği bir karakterdir. Behçet Bey ve Aykut arkadaş olup sohbet ederler. Bir de mahalleden geçen kâğıt helvacı çocuk Satılmış vardır. Ailesi oldukça kalabalık olan Satılmış okula gitmez bunun yerine çalışır.

Olaylar ise bu dört kahramanın bir durakta beklerken aniden çıkan lodosla her şeyin altüst olmasıyla başlar. Bu lodos, o kadar güçlüdür ki Güzin Hanım'ı evsiz Behçet Bey'in yerinde, Behçet Bey'i Güzin Hanım'ın evinde buluruz. Şişman çocuk Aykut'la da kâğıt helvacı Satılmış yer değiştirirler. Güzin Hanım memnuniyetsiz yaşantısına renk katmaya başlar. Yeni arkadaşlar edinir. Çocuklara yardım eder. Behçet Bey'in barakasında bulduğu Eskimo belgelerinin gizemini çözmeye çalışır ve sokakta bir müzik grubu kurar. Aykut, yeni yaşantısına başlarda alışmasa da kardeşlerini sever fakat içten içe tek çocuk olduğu günleri özler. Ailesini aramak için duvarlara çeşitli ipuçları bırakır ve bu onu ünlü bir çizgi romancı yapar. Behçet Bey ise evsizliğe alıştığı için aylarca evin faturalarını ödemez ve parasızlık yüzünden bir işe girer. Yavaş yavaş hayatını yoluna koyar. Satılmış ise çalışmak zorunda olmadığı yeni hayatından çok memnundur ancak içini kemiren bir şeyler vardır.

O da yeni babasının aldığı deney setleriyle çeşitli icatlar ortaya koymaya başlar.

Yapıt sona doğru iyice birbirinden kopuk ve karışık bir hal alır. En sonunda bu karakterlerin emekli polis memuru Sami Bey tarafından yazılan öykünün kahramanları olduğunu ve şiddetli lodosta kâğıtların birbirine karıştığını öğreniriz. Böylece roman, post-modernist anlatılardan tanıdığımız “üst kurmaca” ile sonlanır.

3.1.2. Abartma Tozu

Abartma Tozu, on yaşlarındaki çocuk kahramanın bir sabah uyandığında her şeyin tuhaflaştığını fark etmesiyle başlıyor. Ailesi oldukça ilgili ve samimiyken bir anda kendilerini sağlıklı yaşama ve organik beslenmeye adıyorlar. Kahramanımız anne ve babasında gözlemlediği tuhaflıkların tüm kasabaya da yayıldığını görüyor. Küçük bir pansiyon işleten misafirperver ve sevgi dolu babaannesi, paragöz ve çıkarıcı bir kadına dönüşüyor. Okuldaki herkes kafasını sınava hazırlıklarla bozuyor, teneffüslerde bile ders çalışıyor. Kuzeni Birsen, birçok spor ve sanat kursuna gidiyor ancak çocukluğunu yaşayamıyor. Kasabanın kasabı, et fiyatlarına çok uçuk zamlar yapıyor. Kahramanımızın yengesi, temizlik hastalığına tutuluyor ve sokak lambalarını bile siliyor. Kasabayı bu gariplikleri gözlemleyerek gezen çocuk, sırasıyla herkesin her şeyi abarttığını fark ediyor.

Kasabalılar sevgiyi, alışverişi, beslenmeyi, temizliği, ders çalışmayı, bilgisayar kullanmayı abartıyor ve belli bir süre sonra kimse kimseyle ilişki kuramaz hale geliyor. Öyle ki kasabaya bir “Mutluluk Dükkânı” bile açılıyor, mutluluğun sırrını söyleyen bir kadına tonlarca para veriyorlar. Olaylardan etkilenmeyen tek kişi ise roman boyunca adını bilemediğimiz çocuk kahraman. Bu küçük çocuk etrafında olanlardan o kadar sıkılıyor ve kendini yalnız hissediyor ki bir gün Pis İşleri Bakanlığını arayarak yardım istiyor. Pis İşleri Bakanlığı da kasabada gerçekleşen bu tuhaflıklar için bir müfettiş yolluyor. Tevfik Kılırkıyarak adındaki müfettişin çocuk kahramanla ortak bir özellikleri vardır. O da gluten alerjileri olmasıdır. Çocuk kahraman ve müfettiş bütün kasabayı geziyorlar, tuhaflıkların nedenini bulmaya çalışıyorlar.

Buğdaylı Kasabası, buğdayıyla ünlü olduğundan kasabada un ve kabartma tozu fabrikaları bulunuyor. Bu fabrikaların yanında ise bir müze var. Çocuk bu müzeyi müfettişe anlatırken fabrikanın sahibi olan ailedeki genetik bir hastalıktan bahsediyor: Ailede, her nesilden bir kişi bir harfi söyleyemiyor. Örneğin büyük dedeleri “y” harfini söyleyemiyorsa onun oğlu “r” harfini söyleyemiyor. Fabrikanın son sahibi Nakit Nakitoğlu “j” harfini söyleyemediğinden çok sıkıntı yaşamıyor. Ancak fabrikayı yeni devrettiği oğlu “Kasım ya da Asım” “k” harfini söyleyemiyor ve yüzyıllardır değişmeyen kabartma tozunun tarifinde de değişiklikler yapıyor. Bu nedenle tarifi değişen kabartma tozu, Kasım ya da Asım “k”leri söyleyemediği için “abartma tozu” paketlerine konarak halka satılıyor. Bütün kasabalı bu abartma tozunu kullanarak yapılan ekmekleri, pastaları yediği için bir abartma hastalığına tutuluyor. Kahramanımız ve müfettiş gluten alerjileri olduğu için abartma tozundan etkilenmiyor. Bu şekilde sonlanan yapıtta bir süre sonra her şey eskisi gibi yoluna giriyor.

3.2. Karakterler Odağında Bir Karşılaştırma

3.2.1. Lodos Yolcuları’nda Ana Karakterler

Lodos Yolcuları, kurguya sabah saatlerinde başlamaktadır. Ana karakterler olarak göreceğimiz kişiler de bu ilk sahnelerde hemen karşımıza çıkmaktadır. *Lodos Yolcuları*’nın ilk ana kahramanı olan Güzin Hanım’la ilk cümlede tanışırız: “*Güzin Hanım o sabah kahvaltısını balkonda yapmak istedi.*” (Ak 2020, 9). Güzin Hanım, hafif şişman ve uzun boylu bir kadındır. Evinde çok titizdir ancak evi dışındaki yerlerde aynı duyarlılığı göstermez. Apartmanın bahçesindeki zakkum ağacına çöp atanlardan biridir o da. Güzin Hanım kendisine karşı gelinmesinden hiç hoşlanmamaktadır ve bu özellik ona yirmi iki yıl yaptığı öğretmenlikten kalmıştır: “*Yirmi iki yıl müzik öğretmenliği yapmış, bir kere bile öğrencisine ‘sen haklısın’ dememiştir.*” (Ak 2020, 14). Romanın ikinci ana kahramanı olan evsiz adam Behçet’i küçümser hatta ondan öğrenir: “*Şu pis kılıklı adam da kimin nesi?*” (Ak 2020, 10).

Güzin Hanım, karakter özellikleri bağlamında başlangıçta yukarıdaki şekilde anlatılmaktadır. Ancak lodosun etkisiyle bir evsizin yerine Güzin Hanım geçtiğinde hayata farklı noktalardan bakmayı öğrenecektir. Yapıtın ana amaçlarından biri çocuklarda “duygudaşlık” duyarlılığını kazandırmak

olduğundan Güzin Hanım insanlara yardım ettikçe mutlu olan ve kendine sürekli yeni uğraşlar bulan bir kadına dönüşmüştür.

Yapıtın ikinci ana karakteri olan evsiz adam Behçet Bey ile Güzin Hanım'ın girişinden sonra tanışırız. Güzin Hanım, komşularına evsiz adamı kötüler ve onu mahalleden atmak ister ancak herkes Güzin Hanım'a tepkilidir. Behçet Bey beş yıldır evsizdir ve halinden oldukça memnundur. Kimi zaman balık tutarak kimi zaman çöp karıştırarak ama illaki bir yolunu bularak geçimini sağlamaktadır. Fatura derdi yoktur, kira derdi yoktur; dolayısıyla da paraya ihtiyacı yoktur. Lodosla beraber kendini Güzin Hanım'ın evinde bulan Behçet Bey, bir süre sonra parasız yaşayamayacağını anlayarak bir işe girmek zorunda kalır ve paranın önemli olduğunu anlar: *"Para da gerekliymiş sana... Canın çeker alamazdın. Ne büyük dert bu! Tadını bilmediğin bir sürü şeyi tattın da adam oldun."* (Ak 2020, 96).

Mahallenin şişman çocuğu Aykut, her öğün hamburger yiyen, ailesinin bir türlü mutlu edemediği bir çocuktur. Tek çocuk olduğu için ailesi Aykut'u çok şımartmıştır. Bu nedenle de Aykut dışarıdaki gerçek yaşamdan habersizdir. Aynı zamanda da teknolojik aletlere oldukça bağlıdır: *"Bir tek saatiniz mi var? Televizyonunuz, radyonuz, sinek kovarınız, CD çalarınız da yoktur, değil mi? Sizinle bir gün bile yaşayamazdım. Bilgisayarım, kolalarım, hamburgerlerim olmadan bir saat bile geçiremem ben."* (Ak 2020, 25).

Lodosun etkisi ile kâğıt helvacı Satılmış'ın yerine geçen Aykut; zamanla azla yetinmeyi, on bir kardeşle hayatı paylaşmayı öğrenir. Ancak ona kötü davranan yeni babasına baktıkça gerçek babasına çok haksızlık ettiğini düşünür. Onu aramak için şehrin birçok yerine resimler çizmeye başlar ve bu çizimler, onu gizemli bir çizgi romancı yapar. Aykut, resim konusunda ne kadar yetenekli olduğunu fark eder böylece.

Lodos Yolcuları'ndaki son ana karakter ise kâğıt helvacı çocuk Satılmış'tır. Satılmış, on iki kardeşin en büyüğüdür ve çalışmak zorundadır. Bu nedenle de Aykut gibi hevesleri, istekleri hiç olmamıştır. Kâğıt helvaların tamamını satamadığı günlerde babasından şiddet de görmektedir: *"Bak, bu morluk dün gecedin! Babamın kayışının izi!"*(Ak 2020, 28). Satılmış'ın hayatı oldukça zor bir hayattır, Aykut'un hayal edemeyeceği kadar. Lodosun sonra kendini Aykut'un odasında bulur, Satılmış da asla hayal edemeyeceği bir yaşamın içindedir artık ve çalışmasına gerek yoktur: *"Her şey hazır burada. Çalışmama gerek yok. Aşk bile karşı penceredir. Kendini çiçek kokan yatağa attı, deliksiz bir uyku çekti."* (Ak 2020, 61). Satılmış'ın da Aykut gibi içinde bulunduğu bu durum sayesinde deneyler yapmaya başladığını kozmetik malzemeleri, dış macunu gibi şeyler üretmeye başladığını görürüz. Hatta babası, işini bırakıp bu Aykut'un yeni icat ettiği ürünleri satmaya başlar.

Sevim AK'ın bu dört ana karakter üzerinde karşılıklı duygudaşlık dağılımı yaparak aynı yaş grubundaki insanları birbirlerinin yerine düşünmeye, yaşamaya çağırıldığını söyleyebiliriz. Güzin Hanım, "pis" bulduğu Behçet Bey'in yaşantısının aslında ne kadar zengin olduğunu fark edecek; Behçet Bey ise "titizliğiyle" bilinen Güzin Hanım'ın temiz evinde ne kadar huzur olduğunu anlayacaktır. Dolayısıyla da karşıtlıklar dizisiyle aslında karakterlerin dönüşümlerine de tanık oluruz. Aynı tez, Aykut-Satılmış ikilisi için de geçerlidir. Aykut, ailesinin her istediğini aldığı şımarık bir çocukken bir tas çorbayı kardeşleriyle paylaşmak zorunda olan Satılmış'ın hissettiklerini anlayarak gerçek ailesine ne kadar ayıp ettiğini anlar. Bunu anlamakla da kalmaz; bilgisayarlar, televizyonlar, atariler gibi eşya bağımlılıklarını da yener. Yeni kardeşleriyle birlikte "yıldız saymaca" oynarlar mesela. Böylece bu kardeşler Aykut'un içindeki yaratıcılığı ortaya çıkararak, resim konusunda ne kadar yetenekli olduğunu fark etmesini sağlarlar. Aynı şekilde babası tarafından itilen Satılmış, Aykut'un babasıyla yaşadıklarından sonra bilim konusunda ne kadar iyi olduğunu fark edecektir.

Lodos Yolcuları'nda hacim olarak Güzin Hanım ve Behçet Bey'in daha ayrıntılı çizildiklerini söyleyebiliriz. Özellikle Güzin Hanım, en başından sonuna kadar romanda daha fazla sözü edilen kişidir. Öyle ki dedesinden dinlediği Çerkez masallarını bile dinleriz. Bu bağlamda Güzin Hanım için açık karakter diyebiliriz. Behçet Bey, Aykut ve Satılmış ise daha çok, kapalı karakterlerdir. Sadece birkaç yönlerini, özelliklerini biliriz. Çocuk edebiyatında çok geliştirilmiş (açık) karakterlerin olması çocuğun kolay özdeşim kurmasına engel olacağından sıkıntılıdır, bu nedenle de bir eksiklik olarak görülmemelidir bu durum. *"İlgisini bir karakterde yoğunlaştırmadığından özdeşim sorunu yaşayarak okuma eyleminden uzaklaşabilir."* (Sever 2021, 115).

Anlatıbilimsel açıdan Forster'ın sınıflandırmasıyla *Lodos Yolcuları*'ndaki ana karakterleri şu şekilde görmek mümkündür: Güzin Hanım; başlangıçta titiz, bencil, hoşgörüsüz, savurgan bir kadinken evsiz, yardımsever, mutlu, azla yetinen bir kadına dönüşmüştür. Dolayısıyla açık, devingen, yuvarlak bir karakterdir. Aynı şekilde Behçet Bey, Aykut ve Satılmış da değişmişlerdir. Onları bu yolculuğa çıkararak emekli Sami Bey ise sadece son sayfada yer alan geliştirilmemiş (kapalı) ve düz bir karakterdir.

Son sayfalarda öğrendiğimiz gerçek şudur ki bize sunulan anlatı metnini yazan/karıştıran/anlatan Sami Bey'dir. Ancak, Sami Bey'in kişisel öyküsünü ve mahalledeki insanları gözlemleyerek yazdığı öyküsünün nasıl karıştığını anlatan bir üst anlatıcı da vardır. Dolayısıyla da *Lodos Yolcuları*, metin içinde metin olarak düşünülmüştür. Bu da bize sunulan anlatı metninin anlatıcısının da bir kahraman olduğunu düşündürmektedir. Genette'e (2020)²göre, metin içindeki ikinci bir anlatı düzeyinde anlatılan bu öykü *metadiegetik* bir düzeyi işaret etmektedir.

Sami Bey, kendi mahallesini anlatırken ve karakterleri gözlemlerken aslında anlatıcı konumundayken; Sami Bey'in öyküsü daha geniş perspektiften bize aktarıldığında ise bir kahraman olarak karşımıza çıkmaktadır. *Lodos Yolcuları* öyküsünü dışarıdan gözlemlemesi ve yapıtın sonuna kadar da kimliğini bilmediğimiz anlatıcı o noktaya kadar *heterodiegetik anlatı* (anlatıcının öyküde yer almadığı anlatı) çizgisini hissettirse de Sami Bey'in de anlatı dünyasında bir karakter olduğunu gördüğümüzde anlatı *homodiegetik* (anlatıcı öykünün içinde bir karakter) biz çizgiye taşınmaktadır.

3.2.2. Abartma Tozu'nda Ana Karakterler

Abartma Tozu romanında önem sırasına göre iki ana karakter vardır: anlatıcı çocuk ve Tefvik Kılıkırkyarar. Anlatıcı çocuk, Buğdaylı kasabasında ailesiyle mutlu mesut yaşayan ve glüten alerjisi olan bir çocuktur. Zorluklarla mücadele etmeyi seven, araştıran, sorgulayan ve meraklı bir çocuk olarak karşımıza çıkar. Bu anlatıcı, kasabadaki tuhaflıklar karşısında kendini çok yalnız hissediyor ve bu nedenle de Tefvik Kılıkırkyarar yardıma geldiğinde çok seviniyor. Aslında bu karakterler klasik dedektiflik romanlarında karşımıza çıkan ikililere oldukça benzemektedir. Beraber akıl yürütmeler sonucunda da tuhaflığın sebebini birlikte buluyorlar. Anlatıcı çocuk, olayları aktaran kişi olduğundan biz onu, diğer karakterleri tanıtmalarıyla tanımaya çalışıyoruz fakat en sonunda görüyoruz ki bu karakter özellikleri bakımından yetersiz bir karakter. Sadece glüten alerjisi olduğu tekrar edildiği için başka bir özelliği göze çarpmamaktadır.

Tefvik Kılıkırkyarar, Pis İşleri Genel Müdürlüğü adındaki bir kurumda müfettiş olarak çalışıyor ve onlarca şeye alerjisi var. Bu alerjik durum kahraman çocukla paralellik taşıdığından önemli bir ortak oluyor. Zira Tefvik Bey alerjik olmasa mevcut tuhaflıklardan o da nasibini alacak fakat çocuk kahramanla olayları çözmesinin nedeni de tam olarak bu alerjik durumlarıdır.

Abartma Tozu romanında derinlemesine anlatılan karakterler olmadığından birçok yan karakter olay örgüsüne dâhil olmaktadır. Birçok karakterin "tıp" olduğu görülmektedir. Kişilerin adları ve soyadları tipik özellikleriyle oluşturulmuştur: Fikriye Gıcır (temizlik hastası), Nakit Nakitoğlu (tefecî fabrikatör), Günay Günaydın (babaanne), Birsen Başar (başarılı bir öğrenci), Veli Keskinbıçak (kasap) gibi.

Abartma Tozu yapıtındaki karakterlere anlatıbilimsel bağlamda bakıldığında ana karakterlerin Forster'ın düz karakter sınıflandırmasına uyan karakterler olduğu görülmektedir. Anlatı metnindeki tüm yan karakterler, dönüşüm yaşayarak farklı karakterler olurlar. Ancak çocuk ve Tefvik Kılıkırkyarar, yapıtın başındaki idealist ve çözümcü yapılarını anlatının sonuna karar korurlar, değişmezler.

Yapıtın ana karakteri olan on yaşındaki çocuk, aynı zamanda romanın anlatıcısı, aktarıcısı konumundadır. Dolayısıyla da biz tüm karakterleri on yaşındaki bir çocuğun gözünden seyrederiz. Bu açıdan bakıldığında *Abartma Tozu* yapıtı, anlatıcının öykünün içinde yer aldığı *homodiegetik* bir anlatı metni olarak karşımıza çıkmaktadır. Homodiegetik anlatılarda metnin anlatıcısı aynı zamanda ana

² Homodiegetik, autodiegetik, heterodiegetik, metadiegetik anlatı için *Anlatının Söylemi* yapıtının "Ses" başlığına bakılabilir: (Genette, 2020).

karakter ise autodigetik anlatı söz konusu olmaktadır ki bahsedilen eserin ana karakteri aynı zamanda anlatıcı olduğundan bir *autodigetik* anlatıdır.

4.Sonuç

Çocuk edebiyatı konusunda eleştirel yazının kısıtlı olmasından kaynaklı, yaratılan çalışmalarda bir edebi eleştiri eksikliği bulunmaktadır. Çocuk edebiyatı ürünlerindeki karakterlerin anlatıbilimsel referanslarla incelenmesi, bu sahanın da geniş edebiyat coğrafyasının güzel bir ülkesi olduğunu kabul ile başlamakta ve bu ülkenin keşfinde de yetişkin edebiyatını keşfederken kullandığımız yöntemlerin kullanılabilmesine olanak sağlanmaktadır.

Çocuk edebiyatı sahasında yazılan karakter çalışmalarının büyük bir kısmının eğitim bilimleri kaynaklı olduğu görülmektedir. Özellikle son dönem çocuk edebiyatı yazarlarının eserlerindeki karakterler, “çocuğa görelık” ilkesiyle incelenmektedir. Çocuk karakterlerin, düz karakter şeklinde verilmesinin temel nedeni anlaşılma kaygısı ve iletinin çocuk okura doğrudan, hızla verilmesinin gerekliliği düşüncesidir. Çocuk kitaplarındaki yetişkin karakterlerin ise daha yüzeysel verildiği görülmektedir. Çalışmamıza konu olan yapıtlardan *Lodos Yolcuları*’nda karakterler bir dönüşümü gösterme istediğinden daha ayrıntılı olarak işlenmiş fakat *Abartma Tozu*’nda kurguya dâhil olan ayrıntılar daha ön planda olduğundan karakterler yüzeysel olarak işlenmiştir. *Lodos Yolcuları* romanındaki karakterler daha derinlikli verilirken ve karakterlerin yolculuktaki dönüşümleri aktarılırken, *Abartma Tozu*’nda tuhafliklar merkeze alınarak karakterler bir araç konumunda kalmıştır.

Lodos Yolcuları’nda her ne kadar kurgu içinde kurgu (hatta üst kurmaca diyebileceğimiz bir düzlem) olsa da olay örgüsünü değiştiren bir “lodos” imgesi vardır. *Abartma Tozu* yapıtında ise tüm kasabayı etkileyen bir “kabartma tozu” imgesi bulunmaktadır. Dolayısıyla da iki yapıtta da karakterler kurgusal olarak fantastik olaylar vesilesiyle bir dönüşüm içine girmiştir. Çalışmaya konu olan romanlarda abartılan durumların ortaya çıkardığı karakterler görmekteyiz. Örneğin *Lodos Yolcuları*’ndaki Güzin Hanım titizliği, savurganlığı ve bencilliğiyle adeta bir “abartma tozu” yemiş gibidir. Onun kişilik özelliklerinin *Abartma Tozu* romanında benzer şekilde yan karakterlere dağıtıldığını söyleyebiliriz.

İki roman da kapalı bir çevrenin içinde geçtiğinden karakterler aynı zamanda belli muhitlerin özelliklerini ve anlayışlarını taşımaktadırlar. İki romanda da komşuluk ilişkilerinin önemine, yaşlılara saygıya, misafire ve geleneklere bağlılığın önemine değinilmektedir. Bu toplumsal değerlerin karakterler üzerinden verilmesiyle çocuk okurların özdeşim kurlmaları sağlanmıştır.

İki romanda da her türlü abartının insanı toplumsal hayattan soyutlayacağı ve bunun kişiyi yalnızlaştıracağı fikri vardır. *Lodos Yolcuları* henüz akıllı telefonların insanlar esir etmediği bir dönemi anlatmasına karşın Güzin Hanım ve Aykut üzerinden verilen tüketim çılgınlığı *Abartma Tozu*’nda mutlu olmak için sürekli alışveriş yapan kasabalıyla koşutluk taşımaktadır. İki romanda da karakterler aracılığıyla insanın doğayla, insanla kurduğu iletişimin öneminden bahsedilmektedir. *Abartma Tozu*, günümüz insanını anlatması bakımından toplumsal eleştirinin ağır bastığı bir çocuk romanıdır. *Lodos Yolcuları* ise azla yetinmeyi bir türlü öğrenemeyen günümüz toplumunun yansıması gibidir.

Anlatı metninin aktarılmasında en önemli unsurlardan biri olan anlatıcının iki yapıtta da kahramanlarla olan ilişkisi dikkat çekicidir. *Abartma Tozu* yapıtında ana karakter, metnin aynı zamanda birinci ağızdan anlatıcısı konumundayken *Lodos Yolcuları*’nda anlatıcı, gözlemci konumunda olduğu düşündürülen bir anlatı kahramanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla iki romanda da *homodigetik* bir anlatı kurgusu izlenmektedir. Geniş çerçeveye bakıldığında *Abartma Tozu* yapıtı ana karakter etrafında kurgulanmış bir metinken *Lodos Yolcuları* ana karakterler üzerinde kurgulanmış bir metindir.

Dolayısıyla iki metnin karakter yaratma konusundaki teknikleri de farklıdır. *Abartma Tozu* metni karakterler aracılığıyla okurla özdeşimi doğrudan sağlayan autodigetik bir anlatı çizgisindeyken *Lodos Yolcuları*; kurgusundaki katmanlı yapı nedeniyle okurla arasındaki mesafeyi koruyan, okuru şaşırtan ve gerçeklik algısını kırmayı amaçlayan heterodigetik bir anlatı yapısına sahiptir.

Kaynakça

- Ak, S. (2020) *Lodos Yolcuları*. İstanbul: Can Yayınları.
- Akyüz, M. (2018). Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından Muzaffer İzgü'nün Çocuk Romanlarındaki Karakterler. *Türk Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*. 1(15). 305-318.
- Anderson, N. A. (2005). *Elementary children's literature: The basics for teachers and parents*. Boston: Allyn and Bacon.
- Büyükkarcı, O.(2023). *Anlatının Söylemi-Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün Anlatıbilimsel İncelenmesi*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Campell, J. (2021). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. (Çev.S. Gürses). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Chatman, S. (2008). *Öykü ve Söylem: Filmde ve Kurmacada Anlatı Yapısı*. (Çev. Ö. Yaren). Ankara: De ki Yayınları.
- Dervişcemaloğlu, B. (2016). *Anlatıbilime Giriş*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Genette, G. (2020). *Anlatının Söylemi*. (Çev. F. B. Aydar). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kıran Z. ve A. Kıran (2007). *Yazınsal Okuma Süreçleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Mete, B. (2017). Forsterian Model of Characterization and Non-Human Characters in Narrative Fiction: Iris Murdoch's *Mister Mars* and Franz Kafka's *Gregor Samsa*. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (37), 67-78.
- Propp, V. (2008). *Masalın Biçimbilimi*. (Çev. M. Rifat ve S. Rifat). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sever, S. (2021). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Stevick, P. (2004). *Roman Teorisi*. (Çev. S. Kantarcıoğlu). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şirin, M. R. (1994). (Haz.). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayını.
- Tekin, M. (2009). *Roman Sanatı (Romanın Unsurları-1)*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Yaşar, Ş. (2019). *Abartma Tozu*. İstanbul: Taze Kitap.

STRUCTURED ABSTRACT

Reading the Works of *Lodos Yolcuları* and *Abartma Tozu* Together from a Narratological Perspective on the Axis of Characters

Introduction

Childhood is a very important period that constitutes the source of human life. Our childhood memories, good and bad, are with us throughout our adult lives. Childhood, which left deep traces in our dreams, aspirations and emotions, has been a period that is not given much importance and even "underestimated" throughout the history of humanity. However, the developments in psychology, especially in the 20th century, have shown that the problems we experience in our adulthood stem from our childhood traumas, and this has changed the perspective on children and childhood. Along with this change, there have been great developments in the field of literature, which we call children's literature, and works that are suitable for the psychology, development and even gender of the child have begun to be given.

Children's literature has gained a serious momentum in our country (Turkey), especially after 1950. However, it can be said that after 1990, high-level works in content and visuality increased. Sevim AK's first children's book, *Uçurtmam Bulut Şimdi*, was published in 1987. Sevim Ak, a prolific writer, likens her passion for writing to "playing a game". Şermin Yaşar, born in 1982, published her first children's book, *Çok Hayal Kuran Çocuk*, in 2016. The author writes on children's education as well as children's books. She shares content as "Player Mom" (oyuncu anne) on social media. The approaches of both authors to the world of children and the fact that they are widely read strengthened the idea of evaluating their works together.

Method

We are of the opinion that the characters in children's literature emerge more clearly from the appearances and differences that match the character typologies based on the narratology, and we obtain a healthier character analysis. Narratology theorists have developed quite different typologies about the character, which is one of the main components of the narrative, but there is no clear typology solution that they agree on. Until the 20th century, the concept of character was treated as a hero with distinctive features in the text. In the modernist period, on the other hand, a character definition with more universal characteristics was put forward, since the specific characteristics of the character and its depth were denied and a general perception of "individual" was desired. (Dervişcemaloğlu, 2016)

The voice level mentioned by Genette in his work *The Discourse of Narrative*; It is shaped around the questions of where and from whom the voice of the narrative comes. At this point, the narrator's position is also important. Who conveys the characters? Because, as readers, we get to know the characters presented to us through the narrator's narration. The narrator may be the character himself, another character in the text, or an independent observer. Therefore, the subject of the character and the subject of the narrator interact with each other. In children's literature narratives, heroes are often chosen from children, this method makes it easier to establish identification.

Genette, who calls texts in which one of the characters is the narrator of the narrative text homodiegetic narrative, says that if this character is the main character, the narrative is autodiegetic. If the narrator is not a character within the narrative text, this narrative is a heterodiegetic narrative (Genette 2020). The issue of who the narrator is is extremely important as it enlightens us about who is narrating the characters and what their point of view is. Therefore, in narratological theories, characters cannot be considered independently of the narrator.

Results and Discussion

In both novels, there is the idea that all kinds of exaggeration will isolate people from social life and this will make them lonely. Although *Lodos Yolcuları* describes a period when smartphones were

not yet enslaved by people, the consumption frenzy given over Güzin and Aykut is in parallel with the townspeople who are constantly shopping to be happy in *Abartma Tozu*.

As a result, in both novels, the importance of communication between human and nature through the characters is mentioned. *Abartma Tozu* is a children's novel in which social criticism predominates in terms of telling today's people. *Lodos Yolcuları*, on the other hand, are like the reflection of today's society, which has never learned to be content with less.

